

עניין: יום טוריינוס

מנחת יהודה

יפה עינים

השמה איהו גופיה כו' וכרז אשי כאן ולמסקנא גס כר' יוסי מוקמינן צי"צ: שבעי' ואחיו. צירושלמי שם פפוס ולוליינוס והנה לקמן כדבעי מאי טוריינוס משמע דבעי מאי הנס ואיהו יו"ט ולבסוף מסיק שנהרגו וז"ל כפרש"י שעל ידיהם נולדו כל ישראל וא"כ אין לומר שבעבור שנהרגו נחצטל היו"ט כיון דגם צעשה שעשו יו"ט נהרגו כזר ועכ"ז חשבו זאת לטובה בעבור הלל הכלל ע"כ הוכרח הגמ' לומר שצביל שמעי' ואחיו אולם במגלת תענית פ"ג ליתא שהרגן אזל ומשמע שגזלו ע"י שבאו גדודי רומי ופלטו מחו וכ"מ בת"כ אמר פ"ט שחשבו צין שלא סמכו על הנס ונזלו וצירושלמי שביעית פ"ד ה"ב וסנהדרין פ"ג ה"ה איתא שנהרגו על קדוש השם שנתנו להם לשמות ככוס לצוע עליו שם ע"ז ולא אבו לשמות א"כ י"ל דמחמת זה נחצטל יו"ט טוריינוס כיון דעיקר היו"ט היה שצביל שגזלו וכשנהרגו אח"כ ע"י קיצה אחרת שזב אין מה לשמות מה שגזלו מקודש. ובמס' שמחות פ"ה משמע שצביל שהרגן טוריינוס ועכ"ז איתא שם לא מחו עד שראו מנקרין את עיניו: אעפ"כ

שם גמרא מאי טוריינוס. אמרו כשבקש טוריינוס להרוג את לוליינוס ופפוס אחיו בלודקיא כו' אמרו לא זוז משם עד שבאו דיופלי מרומי ופלטו את מוחו בגזרין. וע"ש כל הענין היטב. ולא אדע לכוון דבריכם ז"ל: הלא הרגו להרוגי לוד. ולשמות מה זו עושה שקבעו יו"ט. ולא דמי ליום נקוד. דשם נהרג אורר ישראל. וליהודים היחה אורס. ואף שנהרג גם טוריינוס. אעפ"כ יום מר היה היום הזה. שנהרגו שני לדיקים וחסידיס כפפוס ולוליינוס. ויומר חנוה. דהגמרא אמר לעיל ודקא אמרתי יום טוריינוס הוא. יום טוריינוס גופיה בעולי בטליה האיל ונהרגו בו שמעיה ואחיה. הרי דמשום מיתת שני הלדיקים שמעיה ואחיה בטלו ליו"ט של טוריינוס. ובמיתת הלדיקים פפוס ולוליינוס קבעו יו"ט בתחלה אוחו יום. אחמבה. ועוד יש לדקדק הלשון כשבקש טוריינוס להרוג. ומא הלשון לא זוז משם אחרי שנהרגו. כמבואר בצרייתא אף על פי כן הרגן:

ערוך ערך הרג

(ג) ושמעתי שהיו אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן וכו' עד שני אחין דלוד פי' נמצאת בת קיסר הרוגה ובקשו להרוג כל היהודים בשבילה ואמרו הם אנו הרגנום כדי להציל כל ישראל ונתרצו הם והם שמעיה ואחיו שנהרגו בי"ב באדר כדמפורש (תענית יח) טריינוס גופיה בטולי בטלוח הואיל ונהרגו בו שמעיה ואחיו וכ"ה

והנה הערוך פירש (ערך הרג. הובא בגליון גדול) דשמעיה ואחיה הן המה הרוגי לוד המכריס בפסחים נ' ובצ"ב י' ע"ש. ועפ"י נראה לומר. דג' הערוך היחה אעפ"כ לזכר להרגן ולא הרגן באמת. והרוגי לוד הם שמעיה ואחיה. ולזה מדוקדק הלשון כשבקש טוריינוס להרוג וכו'. היה ויכוח גדול ביניהם. עד שנעשה להם כם שבאו דיופלי מרומי ופלטו את מוחו בגזרין. והם נזלו. וגשאלו חיים וקיימים. ועל אוחו הנס קבעו יו"ט. ואח"כ כשחירע המעשה דהרוגי לוד שמעיה ואחיה באוחו היום. בטלו ליו"ט הזה. ואחיה הכל לכוון. מה שקבעו יו"ט בתחלה. ומה שצטלו אחר כך:

תורת כהנים אמור ט, ה

וכשתפס ¹⁰² מריינוס את פפוס ואת לוליינוס אחיו בלדקיא אמר להם אם אתם מעמן של חנניה מישאל ועזריה יבוא אלהיכם ויציל אתכם מידי, ואמרו לו חנניה מישאל ועזריה כשרים היו ונבוכדנצר היה הגון שיעשה גם על ידו, אבל אתה מלך רשע אתה, ואין אתה הגון שיעשה גם על ידך, ואנו מחוייבי מיתה לשמים, ואם אין אתה הורגינו, הרבה מויקים לפני המקום, הרבה דובים הרבה אריות הרבה נמרים הרבה נחשים הרבה שרפים הרבה עקרבים שיפגעו בנו, אלא סוף שהמקום עתיד לתבוע דמינו מידך, אמרו לא ¹⁰⁴ נסע משם עד שבאו עליו דיופלי מרומי והוציאו את מוחו בבקעיות.

ואפריון אמתי ליה לדידי הרב הגדול הגביר מו"ה מתתיהו שטרנבוין ר"י שכח לי כמכתבו. והאיר עיני במה שמלא בת"כ (פרישת אמור פרק ט' סימן ה') ושם איתא כל הענין של טוריינוס. וז"ל בת"כ שם. מיכן אמרו כל המוסר עלמו ע"מ וכו' ושלא לעשות לו כם עושין לו כם כו'. וכשחפס טוריינוס את פפוס ולוליינוס אחיו בלודקיא ח"ל אין אחס כו'. אמרו לא נכעו משם עד שבאו עליו דיופלי מרומי והוציאו את מוחו בבקעיות. ועיין במפרש הגאון בעל קרבן אהרן באריכות על סימן זה. ומסיים בזה הלשון וכן היה לו שעם היות שלא עשה על מחשבתו הרעה אשר חשב לעשות. הילום האל יתעלה מה שהביא עליו דיופלי מרומי. והוא מחכה מרומי והוציאו את מוחו בבקעיות דהיינו בקרדומות. וראה כי הקים האל יתברך דבר עבדיו שהלילס ע"י נס אשר לא היה בחייו. כדי שנאמר שהראה יכלתו יתברך אליו. אלא ע"י מיתתו והליכתו לאבדון עכ"ל. ומעשה סוגיית זו מחפרכה ע"פ דברי הערוך ברוחה. ברוך אתה ה' פוקח עורים:

